

FINANSINIO RAŠTINGUMO, PADEDANČIO PLANUOTI MOKSLEIVIŲ ASMENINĮ BIUDŽETĄ NAUDOJANT PROGRAMĖLĘ „SPENDING TRACKER“, UGDYMAS

Audrius Lukoševičius, Ričardas Butėnas

Kauno kolegija

Anotacija. Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos X gimnazijos 10 klasės mokinių finansinio raštingumo ugdymo dinamikos kaita, mokant / is naudotis „Spending tracker“ biudžeto planavimo programėle. Tyrimo tikslas – nustatyti programėlės „Spending tracker“, padedančios planuoti asmeninį biudžetą, panaudojimo poveikį 10 klasės mokiniams, ugdant finansinio raštingumo gebėjimus.

Tyrimo metu taikyta mišri tyrimo metodologinė prieiga. Atliktas kiekybinis (anketinė apklausa prieš ir po inovacijos diegimo) ir kokybinis (mokinių refleksija) tyrimai.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad mokinių finansinio raštingumo žinių lygis siekė 61,13 proc. Apibendrinus abi testo dalis žinių lygis yra 25,362 balo iš 30 galimų arba 84,54 proc., t. y. augo daugiau nei 33 proc. Todėl galima teigti, jog mobiliosios programėlės „Spending tracker“, ugdant finansinio raštingumo gebėjimus ir padedančios planuoti asmeninį biudžetą, poveikis moksleiviams yra teigiamas.

Reikšminiai žodžiai: finansinis raštingumas, asmeninio biudžeto planavimas, pinigai, mobilioji programėlė, moksleiviai.

Įvadas

Kaip teigia Varanauskienė (2002), finansiniai sprendimai visuose gyvenimo cikluose turi didžiulę išliekamąją įtaką. Sprendimai, kuriuos tenka priimti esant jauniems (pirmasis darbas, paskola automobiliui ar būstui, taupymas senatvei ar draudimas ir kt.), turi poveikį tolimesniam asmens gyvenimui. Asmeninio biudžeto sudarymas – ilgalaikių ir trumpalaikių finansinių tikslų numatymas – viena iš pagrindinių ir svarbiausių asmeninių finansų sričių, padedanti nusistatyti ir pasiekti suplanuotus finansinius tikslus. Vis dėlto įvairiais tyrimais ir apklausomis yra nustatyta, jog gyventojų asmeninio biudžeto planavimo lygis yra žemas ir tai yra nerimą keliantis veiksnys, nulemiantis ne tik finansinį nestabilumą ilgajame, bet ir trumpajame perioduose, o tai reiškia, kad asmuo yra nepasirengęs nenumatytoms situacijoms dėl nuo jo nepriklausančių aplinkybių.

Lietuvoje žmonių finansiniam raštingumui skiriamas dėmesys visoms amžiaus grupėms ir įvairiu lygmeniu – tiek privačiomis iniciatyvomis, tiek valstybiniu mastu. Valstybėje finansinio raštingumo stiprinimo priemonės pradėtos įgyvendinti tik nuo 2012 metų. Pagrindinė ir viena iš nuosekliausių finansinio raštingumo stiprinimo priemonių yra 2017 metais skirtingų valstybinių institucijų parašytas ir patvirtintas „Visuomenės finansinio švietimo 2017–2021 planas“ (Černiauskaitė, Kairė, 2018).

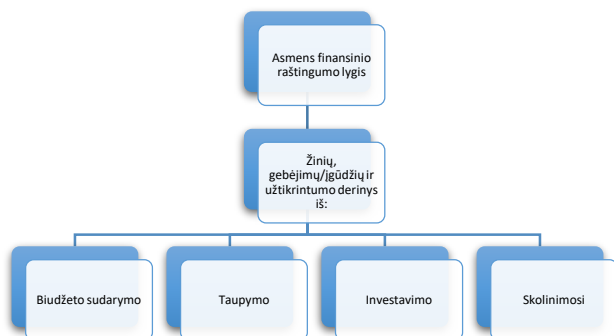
Vyrauja nuomonė, jog kaip tvarkytis su savo pinigais, geriausiai išmokstama iš savo klaidų, o mokytis kaip valdyti pinigus, yra betikslis laiko leidimas. Reikia pripažinti, kad mokytis kaip valdyti pinigus iš savų klaidų – ne tik neefektyvus, bet ir brangus mokymosi metodas. Nes kai kurie sprendimai gali būti priimami tik kartą gyvenime ir tik tam tikrame jo etape, tad nepriėmus teisingo sprendimo klaidos kaina bus negrįžtamai didelė ir be galimybės tokią klaidą ištaisyti.

Visuomenės finansinis raštingumas yra apibrėžiamas kaip piliečių mokėjimas efektyviai valdyti savo finansinius išteklius ir priimti racionalių finansinius sprendimus. Reikia pabrėžti, kad mokėjimas valdyti savo asmeninius finansus nėra tas pats, kas yra finansinis raštingumas. Finansinis raštingumas yra žymiai platesnė sąvoka, apimanti ne tik mokėjimą efektyviai valdyti asmeninius finansus, bet ir supratimą, kaip turi veikti visa finansų sistema. Kartais finansinis raštingumas tapatinamas su finansiniu išsilavinimu. Šie apibrėžimai yra tarpusavyje susiję, tačiau jie nėra tapatūs. Dažnu atveju finansinio išsilavinimo rezultatas yra finansinis raštingumas.

Finansinis raštingumas – tai matavimas, koku lygmeniu ir mastu žmogus supranta pagrindines finansines sąvokas ir turi gabumą bei užtikrintumą valdant asmeninius finansus, įskaitant trumpalaikius sprendimo priėmimo terminus, ateities finansinį planavimą bei turint omenyje besikeičiančias ekonomines sąlygas ir gyvenimo įvykius (Varanauskienė, 2002).

Finansinio raštingumo apibrėžimas buvo identifikuotas atlikus daugiau nei 100 įvairių formų tyrimų (Ryan, 2016).

Pagal finansinio raštingumo koncepciją, pateiktą 1 pav., galima suprasti, kad asmens finansinis raštingumas yra žinių, įgūdžių ir užtikrintumo finansinių sprendimų priėmimo kontekste derinys.

1 pav. Finansinis raštingumas pagal David, L. Remund

Pagal šią finansinio raštingumo sąvoką finansiškai išprusęs žmogus turi turėti žinių ir įgūdžių keturiose srityse. Tai – biudžeto sudarymas, taupymas, investavimas, skolinimasis. Turint žinių, įgūdžių ir užtikrintumo sprendimų priėmimo kontekste kiekviename iš 4 įvardintų sričių, žmogaus finansinis raštingumas auga ir yra galimybių priartėti prie finansinės gerovės. Biudžeto sudarymas, taupymas ir investavimas, skolinimasis yra svarbūs kaip atskiri elementai, taip pat reikšmingi bei svarūs bendrai sudėjus žmogaus asmeninių finansų valdymą ir finansinį raštingumą. Sugriuvus nors vienam iš derinio elementų, gali kilti pavojus žmogaus finansinei gerovei arba individas gali turėti rimtų finansinių pasekmių, todėl visuomenė turi skirti ypatingą dėmesį šioms 4 sritims. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad išskirtos keturios žinių ir įgūdžių sritys yra pritaikomos tiek reguliuojant asmeninius, tiek viešuosius finansus. Suvokimas apie biudžeto sudarymą, jo esminius principus, apie pajamų gavimą ir išlaidų paskirstymą leidžia suvokti individui, kad pinigai nėra lengvai generuojama mainų priemonė, o išlaidos gali būti ribojamos, siekiant ateities finansinės gerovės. Asmeninių finansų ir viešųjų finansų taupymo, investavimo ir skolinimosi principai yra panašūs, todėl žmogus, išmanantis šias asmeninių finansų 4 sritis, gali suvokti ir viešųjų finansų veikimo mechanizmą.

Tyrimo **problema**: gimnazinėse klasėse besimokantiems mokiniams skiriama per mažai dėmesio, ugdant asmeninių finansų valdymo gebėjimus.

Tyrimo **objektas** – Kauno miesto X gimnazijos 10 klasės mokinių finansinio raštingumo ugdymas, naudojant programėlę „Spending tracker“ biudžeto planavimui.

Tyrimo tikslas – nustatyti mobiliosios programėlės „Spending tracker“, padedančios planuoti asmeninį biudžetą, panaudojimo poveikį 10 klasės mokiniams, ugdant finansinio raštingumo gebėjimus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti veiksnius, turinčius įtaką finansinio raštingumo ugdymui;
2. Įvertinti, kaip kinta finansinio raštingumo gebėjimai, panaudojant „Spending tracker“ programėlę;

Tyrimo metodai. Taikyta mišri tyrimo metodologinė prieiga. Atliktas kiekybinis (anketinė apklausa prieš ir po inovacijos diegimo) ir kokybinis (mokinių refleksija) tyrimai.

Tyrimui pasirinkti 10 klasės mokiniai, nes dešimtokai mokosi ekonomikos ir verslumo pagrindų, taip pat jie pradeda savarankiškai planuoti pirkinius, turi daug norų, o galimybės yra ribotos.

Rezultatai

Pasak Šileikytės (2019) ir Lietuvos Banko (2012), finansinis raštingumas – tai žinių ir praktinės patirties visuma, kuri reikalinga tinkamai ir laiku suvokti bei detalizuoti ekonominę informaciją ir ją įvertinus priimti finansinius sprendimus. Šie įgūdžiai yra be galo svarbūs, nes leidžia priimti teisingus sprendimus dėl asmeninių finansų valdymo, įvertinus informaciją tiek apie asmenį, tiek ir pačią situaciją, kurioje priimamas sprendimas. Finansiškai išprusęs žmogus yra nusiteikęs ieškoti ir rasti geresnius sprendimus (taupymo būstui, studijoms ar pensijai, dėl atsakingo skolinimosi ir pan.). Finansinio raštingumo ugdymas yra betarpiškai susijęs su mokymusi visą gyvenimą, kitaip sakant, asmeninių finansų valdymo žinių siekimas – mokymosi visą gyvenimą sudėtinė dalis. Aktualizuojant finansinio raštingumo problemas pasaulyje, atliekama vis daugiau tyrimų.

Kaip skelbia Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (2020), tarp 20 šalių, kurios tyrė savo penkiolikmečių mokinių finansinį raštingumą, Lietuva užima 8–10 pozicijas. Drąsiai galima teigti, jog Lietuvos mokinių pasiekimai yra arti Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) šalių vidurkio, ir pasiekti rezultatai finansinio raštingumo srityje statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo tokių šalių kaip JAV, Portugalijos, Latvijos ir Rusijos moksleivių pasiekimo. Svarbu atkreipti dėmesį, jog nuo 2015 m. padaryta didžiulė pažanga ir pritrūko vos kelių balų, kad būtų pasiektas tyrimo metu nustatytas vidurkis. Labiausiai džiugina tai, jog per ketverius metus padaryta didelė pažanga –

finansinio raštingumo pasiekimai padidėjo net 50 taškų. Tai yra didžiausia pažanga tarp visų šalių. Tyrimo metu buvo nustatyta, jog Lietuvos moksleivių finansinio raštingumo rezultatai yra aukštesni nei Estijoje, Suomijoje ir Lenkijoje, tačiau žemesni nei Ispanijoje, Slovakijoje, Italijoje ir Bulgarijoje. Pasikeitęs gyvenimo tempas, augantis pragyvenimo lygis, gerėjanti ekonominė situacija, finansinių įstaigų siūlomos paslaugų naujovės – visa tai sąlygoja, jog nesusimąstome, kiek įvairiausių finansinių operacijų atliekame kiekvieną dieną vos ne kiekviename žingsnyje – mokėdami už paslaugas internete, pirkdami parduotuvėje ir atsiskaitydami ne įprasta mokėjimo kortele, o vietoj jos naudodami mobilųjį telefoną ar išmanųjį laikrodį. Šiems sprendimams priimti reikia turėti žinių apie finansines paslaugas, kurios keičiasi ganėtinai greitai. Kaip šiame kontekste atrodo Lietuvos moksleiviai? Minėto tyrimo rezultatai indikuoja džiugią žinią apie sparčiai gerėjantį šalies jaunimo finansinį raštingumą. Šie rezultatai rodo, jog einame teisinga kryptimi ir negalime sustoti – kaip tik privalome sudaryti vaikams sąlygas mokyklose įgyti ir stiprinti žinias ir gebėjimus, ateityje padėsiančius dar lengviau tvarkyti finansinius reikalus. Ugdant finansinį raštingumą svarbi dedamoji yra finansinė laisvė. Laisvė pačiam priimti sprendimus ir jaustis savarankiškam tiesiogiai turi įtakos moksleivių finansinio raštingumo pasiekimams. Kuo mokiniai buvo labiau savarankiškesni tvarkydami finansinius reikalus, tuo aukštesnius finansinio raštingumo pasiekimus jie demonstravo. Tyrimas atskleidė, kad net 77 proc. mokinių buvo būdingos tokios finansinės laisvės kaip atsakomybė už savo piniginius reikalus, galėjimas pačiam nuspręsti, kur išleisti savo pinigus ir atsiklausti tik dėl didelių išlaidų. Lietuvos mokinių ir jų finansinio raštingumo rezultatai 21–59 taškais aukštesni nei mokinių, neturinčių tokių laisvių. Mokiniai, kurie visada privalo atsiklausti tėvų (globėjų) leidimo prieš išleisdami bet kokią sumą, surinko 38 taškais mažiau nei mokiniai, neturintys tokių prievolių. Tikrinimas, kiek turi pinigų, ar teisingai atiduota graža, jei už pirkinį buvo atsiskaityta grynaisiais pinigais – tai per pastaruosius 12 mėnesių nuo tyrimo pradžios darė daugiau kaip 85 proc. moksleivių. Tokių mokinių finansinio raštingumo rezultatai buvo aukštesni atitinkamai 72 ir 39 taškais už to nedariusius mokinius. Mokinių, kurie prieš įsigydami prekę, jos kainą lygino skirtingose parduotuvėse, finansinio raštingumo rezultatai aukštesni 52 taškais, tačiau jei kainas lygino įprastoje ir internetinėje parduotuvėje – surinko 41 tašku daugiau. Kainų tikrinimas ir lyginimas būdingas 7 iš 10 mokinių. Mokinių socialinis, ekonominis ir kultūrinis (SEK) statusas – svarbus

pasiekimų veiksnys. Kuo aukštesnis mokinio SEK statusas, tuo jo pasiekimai aukštesni. Tai pasaulinė tendencija, todėl dėmesys kreipiamas į pasiekimų skirtumų dydį tarp mokinių, gyvenančių palankiausiose ir ne tokiose palankiose sąlygose. Šiame kontekste vertinant tyrimo duomenis, palankiausiose sąlygose gyvenantys Lietuvoje mokiniai demonstruoja 78 taškais aukštesnius finansinio raštingumo rezultatus. Tačiau šis rezultatas, lyginant su kitomis šalimis, atitinka normas ir sutampa su EBPO vidurkiu. Palyginimui, didžiausi skirtumai yra Peru – 118 taškų, Bulgarijoje – 108 taškai. O mažiausi – Indonezijoje – 50 taškų ir Estijoje – 55 taškai. Tyrimo metu buvo analizuojama, ir iš kokių šaltinių moksleiviai gauna žinių apie finansines paslaugas, tokias kaip kasdienių išlaidų planavimą, atsiskaitymo galimybes, mokesčių mokėjimą, investavimą, taupymą ir pan. Kaip informacijos šaltinius tėvus (globėjus) ar kitus suaugusiuosius giminaičius nurodė daugiau kaip 9 iš 10 moksleivių. Internetą kaip informacijos šaltinį – 8 iš 10 mokinių. Ir tik pusė moksleivių – apie 51 proc. finansinio raštingumo tyrime dalyvavusių Lietuvos mokinių kaip informacijos šaltinį nurodė mokytojus. Teigiamas ryšys tarp pasitikėjimo savo gebėjimais naudotis skaitmeninėmis finansinėmis paslaugomis ir finansinio raštingumo pasiekimų fiksuotas 17 šalių iš 19, iš jų ir Lietuvoje (NŠA, 2020). Lietuvos finansinio raštingumo tyrime dalyvavę moksleiviai pademonstravo maždaug vienodus finansinio raštingumo gebėjimus, neatsižvelgus į jų matematikos ir skaitymo pasiekimus, reikšmingų skirtumų tarp jų neliko. Tai didelis teigiamas pokytis lyginant su 2015 m., kai vaikai tuomet atsiliko nuo merginų 27 taškais. Šį pozityvų poslinkį nulėmė stipriai išaugę vaikų rezultatai – merginų pasiekimai padidėjo 38 taškais, o vaikų – net 61 tašku.

Sąlygos, kuriomis atliekamas pedagoginės veiklos tyrimas

Pedagoginės veiklos tyrimas atliekamas Kauno gimnazijos 10 klasėje.

Duomenų surinkimo ir fiksavimo instrumentai

Atliekami **kiekybiniai** (testų rezultatai prieš ir po inovacijos diegimo) ir **kokybiniai** (mokinių refleksija) tyrimai.

Tyrimo etapai

Tyrimas atliekamas 10 klasėje, ekonomikos ir verslumo pagrindų pamokoje. Mokiniai į savo mobilųjį telefoną instaliuoja programėlę Android

OS ir iOS telefonuose, patys sukuria išlaidų kategorijas ir subkategorijas.

Pirmas etapas. Moksleiviai susiplanoja savo asmeninį biudžetą 3 savaitėms tokiose kategorijose:

1. Valgymas ne namuose;
2. Kelionė į mokyklą;
3. Apranga (avalynė, drabužiai, aksesuarai ir pan.)
4. Mobilusis telefonas;
5. Mokomosios priemonės (knygos, pratybų sąsiuviniai, užrašų knygelės ir pan.);
6. Užklasinė veikla (būreliai ir pan.);
7. Korepetitoriai;
8. Ekskursijos;
9. Papildomos išlaidos mokyklai;
10. Medicininės išlaidos;
11. Šventės ir renginiai.

Suplanuotas biudžetas perkliamas į programėlę.

Reikėtų atkreipti dėmesį, jog išlaidų kategorijos yra pritaikytos tiriamųjų moksleivių amžiaus grupei. Lietuvos statistikos departamentas, atlikdamas gyventojų biudžeto tyrimus, naudojo išlaidų kategorijas, kurios yra bendros visoje Europos Sąjungoje, todėl čia gauti tyrimo rezultatai turėtų būti adaptuojami, norint juos palyginti su Statistikos departamento atlikta apklausa.

Antrasis etapas. Mokiniai fiksuoja kasdienes išlaidas programėlėje, stebi, kaip pavyko suplanuoti, stengiasi neviršyti numatyto bendro limito. Lėšų judėjimai tarp kategorijų yra galimi, svarbiausias uždavinys – sutilpti į suplanuotą galutinę sumą.

Trečias etapas. Po trijų savaičių moksleiviai pateikia raštu savo refleksijas, kaip sekėsi planuoti, įgyvendinti, kontroliuoti.

Vertinimo pokyčiai

- Testas apie biudžetą prieš pradėdant tyrimą;
- Testas apie biudžetą pabaigus tyrimą;
- Mokinių refleksijos raštu.

Organizuojant tyrimą, laikytasi šių etikos principų:

- Įstaigos leidimo gavimo (gimnazijos vadovybės, kurioje vykdytas tyrimas, leidimo gavimas garantuoja teigiamą ir patikimą tyrėjo įvaizdį mokykloje);
- Privatumo (gauta asmeninė informacija neskleidžiama visuomenėje);
- Anonimiškumo (tyrimo metu gauta informacija pateikta taip, kad tyrimo dalyviai nebūtų identifikuojami);
- Konfidencialumo išsaugojimo;
- Atvirumo (tiriamieji aiškiai informuoti apie tyrimo tikslą ir eigą, konfidencialumo ribas ir šių principų laikymąsi);

- Sąžiningumo (tyrimo duomenys pateikti tokie, kokie buvo gauti, nepaisant galimo neatitikimo išankstiniams tyrėjo lūkesčiams).

Ribotumai – tokio pobūdžio tyrimo rezultatai leidžia aptarti veiklos rezultatus ir sėkmę konkrečios mokymo įstaigos ribose. Šių išvadų negalima teikti apibendrintų, kurios universaliai tiktų vedant tokio tipo pamokas. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog tyrimas buvo vykdomas karantino, paskelbto dėl COVID-19 pasaulinės pandemijos metu, todėl tikėtina, jog biudžeto sudarymo, stebėjimo ir pasiekimų rezultatai skirtųsi nuo tyrimo, įvykdyto esant įprastinio gyvenimo sąlygomis.

Tyrimo metu vykusiose nuotolinėse pamokose ir konsultacijoje buvo mokoma / si tų dalykų, kurie apėmė testo klausimus, tačiau mokymo / si metu nebuvo akcentuojama, į ką reikėtų moksleiviams atkreipti dėmesį. Planuodami ir vykdydami savo asmeninius biudžetus, naudodami programėlę „Spending tracker“, moksleiviai kėlė klausimus ne tik apie savo asmeninį biudžetą, bet ir ieškojo sąsajų su valstybės biudžetu susiklosčius sąlygoms karantino metu ir kaip tai veikia jų asmeninius biudžetus. Todėl galima teigti, jog visiškai neplanuotai įvyko žymiai platesnio masto tyrimas, apėmęs ne tik pirminio sumanymo sritį, bet ir ekonomikos ir verslumo pamokų integraciją į lietuvių kalbos pamokas bei viešųjų ir tarptautinių finansų įtaką asmeniniams finansams.

Lietuvos statistikos departamentas kas ketverius metus atlieka Lietuvos gyventojų biudžeto tyrimą, kurį sudaro 12 kategorijų: maistas ir nealkoholiniai gėrimai; būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras; transportas; apranga ir avalynė; poilsis ir kultūra; įvairios prekės ir paslaugos; sveikata; būsto apstatymo, namų ūkio įranga ir kasdienė namų priežiūra; restoranai ir viešbučiai; ryšiai; alkoholiniai gėrimai ir tabakas; švietimas.

Moksleiviams, atsižvelgiant į jų amžių ir dažniausiai patiriamas išlaidas, taip pat siekiant tyrimą padaryti ne tokiu nuobodu, buvo nustatytos tokios išlaidų kategorijos: valgymas ne namuose; kelionė į mokyklą; apranga (avalynė, drabužiai, aksesuarai ir pan.); mobilusis telefonas; mokomosios priemonės (knygos, pratybų sąsiuviniai, užrašų knygelės ir pan.); užklasinė veikla (būreliai ir pan.); korepetitoriai; ekskursijos; papildomos išlaidos mokyklai; medicininės išlaidos; šventės ir renginiai. Numatytas kategorijas moksleiviai susivedė į programėlę „Spending tracker“ ir įrašė, koks kiekvienai kategorijai numatytas mėnesio išlaidų limitas. Atkreipiame dėmesį, jog limitai numatyti ir paskirti buvo prieš prasidedant karantinui dėl COVID-19, kas turėjo įtakos paties tyrimo rezultatams. Kita vertus, tokia

situacija leido vaizdžiai parodyti, kaip vartotojų elgseną veikia ekonomikos ciklai – šiuo atveju, paties karantino pradžioje įsivyravus pesimistinėms nuotaikoms, įprastu režimu neveikiant prekybos centrams, visiškai neveikiant kavinėms, visiems moksleiviams pavyko sutaupyti, nededant jokių papildomų pastangų.

Atlikus pirmą tyrimo užduotį – sudaryti biudžetą ir suvesti jį į programėlę „Spending tracker“, moksleiviai atliko testą. Testas buvo atliekamas nuotoliniu būdu. Testą sudarė 7 temos (kasdieniai pirkiniai, draudimo paslaugos, paskolos refinansavimas, banko klaida, darbo užmokestis, akcijų pirkimas, pirkimas internetu), 15 klausimų arba teiginių, kuriuos reikėjo pagrįsti (žr. priedus Nr. 1–7), kiekvienas klausimas buvo susijęs su fizinio asmens finansiniais klausimais. 8 klausimas buvo integruotas su lietuvių kalbos pamoka. Atliekant šią užduotį, reikėjo tinkamus žodžius pagal jų prasmę sudėlioti į trūkstamas vietas.

Vertinant finansinio raštingumo gebėjimų lygį, kiekvienas klausimas turėjo po 1 tašką, vadinasi, maksimalus balų skaičius, kurį buvo galima surinkti atsakinėjant į pirmą testo dalį, buvo 15. Atlikus testą buvo nustatyta, jog vidutinis grupės surinktų balų skaičius yra 9,375. Su moksleiviais aptariant šį pirminį testą buvo nustatyta, jog atsakinėdami į jį moksleiviai jautėsi įsitempę, nors ir buvo informuoti, jog šis testas nebus vertinamas, tačiau mokinių pašamoneje buvo įtarimas, kad testas bus vertinamas balu. Ši nuostata vertė moksleivius ne atsakyti į klausimus spontaniškai, jie bandė ieškoti atsakymų internete, konsultavosi vienas su kitu, su tėvais. Sunku įvertinti, kiek nuotolinis testo laikymo būdas ir iš to kylančios galimybės ieškoti atsakymų, paveikė rezultatus, tačiau tenka priimti tokius duomenis, kokie buvo gauti.

Antrojoje testo dalyje moksleiviai turėjo į trūkstamas vietas surašyti tinkamus žodžius pagal prasmę ir parinkti teisingą linksnį. Kitaip sakant, vyko integruotas testas su lietuvių kalba (žr. priedą Nr. 8). Šioje užduotyje buvo galima surinkti 15 taškų. Už kiekvieną neteisingai įrašytą žodį ar blogai parinktą linksnį buvo minusuojama po pusę balo, tarkim, moksleivis įrašė teisingą žodį, tačiau neteisingu linksniu, šiuo atveju to konkretaus klausimo įvertinimas yra 0,5, jei parinktas teisingas žodis ir teisingas linksnis – vertinimas 1 balas, jei parinktas neteisingas žodis – vertinimas 0 balų. Ši užduotis moksleiviams pasirodė žaismingesnė, nes tekstas buvo istorija apie Joną, ketinantį skolintis. Tekste taip pat buvo informacija apie atsakingą skolinimąsi, kas labai aktualu jaunimui. Šios užduoties vidutinis grupės surinktų balų skaičius yra 8,964. Atkreiptinas dėmesys, jog bendrą balą sumažino neteisingas žodžių pagal prasmę

priskyrimas. Todėl darytina išvada, kad moksleiviai neturi reikiamų ekonominių žinių.

Apibendrinus abi testo dalis, konstatuotina, jog tiriamos klasės pradinio testo žinių lygis yra 18,339 balo iš 30 galimų arba žinių lygis siekė 61,13 proc.

Pasibaigus tyrimo periodui, moksleiviai atliko tą patį testą kaip ir tyrimo pradžioje. Atkreipiamas dėmesys, jog po pirminio testo atlikimo su moksleiviais nebuvo aptarti išsamūs jo rezultatai, todėl moksleiviai nežinojo teisingų atsakymų į testo klausimus. Tyrimo metu vykusiose nuotolinėse pamokose ir konsultacijoje buvo mokomasi tų dalykų, kurie apėmė testo klausimus, tačiau mokymosi metu nebuvo akcentuojama, į ką reikėtų moksleiviams atkreipti dėmesį. Be to, planuodami ir vykdydami savo asmeninius biudžetus, naudodami programėlę „Spending tracker“, moksleiviai kėlė klausimus ne tik apie savo asmeninį biudžetą, bet ir niekieno neskatinami ieškojo sąsajų su valstybės biudžetu ir domėjosi, kaip dėl susiklosčiusios karantino situacijos jis veikia jų asmeninius biudžetus. Todėl galima teigti, jog iš paprasto tyrimo kaip programėlė „Spending tracker“ veikia finansinio raštingumo gebėjimus, visiškai neplanuotai įvyko žymiai platesnio masto tyrimas, apėmęs ne tik pirminio sumanymo sritį, bet ir ekonomikos ir verslumo pamokų integraciją į lietuvių kalbos pamokas bei viešųjų ir tarptautinių finansų įtaką asmeniniams finansams. Taigi tiriamosios grupės moksleiviai pagilino žinias ir šiose srityse.

Jei pirminio testo rezultatas buvo 18,339 balo iš 30 galimų arba žinių lygis siekė 61,13 proc., tai po tyrimo, atlikto testo metu, nustatyta, jog apibendrinus abi testo dalis žinių lygis yra 25,362 balo iš 30 galimų arba žinių lygis siekė 84,54 proc., t. y. augo daugiau nei 33 proc. Todėl galima daryti išvadą, jog programėlės „Spending tracker“, padedančios planuoti asmeninį biudžetą, panaudojimo poveikį 10 klasės mokiniams, ugdant finansinio raštingumo gebėjimus, poveikis yra teigiamas ir suteikia mokiniams sąlygas gilinti finansinio raštingumo gebėjimus.

Išvados

1. Finansinio raštingumo ugdymo kokybei labiausiai turi įtakos tai, jog ekonomikos ir verslumo pamokos dažnai yra dėstomos mokytojų, kurie neturi užtektinai akademinį šios srities žinių ir praktinių įgūdžių; ši problema aktualiausia, kai ekonomika ir verslumas nėra pagrindinis mokytojo dėstomas dalykas.
2. Tyrimo metu nustatyta, jog 10 klasės moksleivių finansinio raštingumo gebėjimai turėjo tiesioginę teigiamą priklausomybę nuo mobiliosios programėlės „Spending tracker“ panaudojimo ugdymo procese.

Literatūra

1. Atkinson, A., & Messy, F. (2012). *Measuring financial literacy: results of the OECD / International network on financial education (infe) pilot study* (OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions No. 15). Paris: OECD Publishing.
2. Černiauskaitė, A., Kairė, S. (2018). *Finansinis švietimas Lietuvoje: esamos situacijos analizė*. ŠMM. Prieiga per internetą: http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2018/09/Finansinis-rastingumas-Lietuvoje_esama-situacija.pdf
3. EBPO Tarptautinė moksleivių vertinimo programa (2014). PISA 2012 results: *Financial literacy skills for the 21st century*. OECD Publishing, IV.
4. EBPO Tarptautinė moksleivių vertinimo programa (2020): *Finansinis raštingumas 2018*. [Žiūrėta 2020 m. gegužės 08 d.] Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/2485_334cca2304ad4c701920781c41e01c4d.pdf
5. Evensky, H., Stephen M., Horan, Th. R. (2011). *The New Wealth Management: The Financial Advisor's Guide to Managing and Investing Client Assets*. Hoboken, NJ: J. Wiley.
Gaigalienė, A., Karpavičiūtė, A. (2017) *Lietuvos moksleivių finansinio raštingumo poveikis jų taupymo elgsenai*. [Žiūrėta 2020 m. kovo 20d.] Prieiga per internetą: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/35549/1/ISSN2335-8742_2017_V_11_N_2.PG_41-60.pdf.
6. Hadzic, M., & Poturak, M. (2014). *Students perception about financial literacy: Case study of International Burch University*. *European Researcher*. Paris: OECD Publishing.
7. Kapoor, J. R., Les R. D., Hughes, R.J.(2012). *Personal Finance*. New York: McGraw-Hill/Irwin.
8. Lietuvos bankas (2012). *Finansinio švietimo koncepcija 2012–2016*. [Žiūrėta 2020 m. kovo 20d.] Prieiga per internetą https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/finansinio_svietimo_koncepcija.pdf.pdf.
9. Mak V., Braspenning J. (2012) *Errare humanum est: Financial Literacy in European Consumer Credit Law // Journal of Consumer Policy*, p. 307 – 332.
10. Mulcaire, S. (2017). *The 21st Century Student's Guide to Financial Literacy - Getting Personal (Student Workbook)*. San Francisco: c21 Publishing.
11. Redhead, K. (2008). *Personal Finance and Investments: A Behavioural Finance Perspective*. London: Routledge.
12. Ryan, C., Ryan J. (2016). *Personal Financial Literacy (3rd Edition)*. NY: Cengage Learning.
13. *Spending tracker*. [Žiūrėta 2020 m. kovo 03d.] Prieiga per internetą <https://apps.apple.com/us/app/spending-tracker/id548615579>
14. Šileikytė, D. (2019). *Finansinis raštingumas – aktuali tema švietimo bendruomenei*. [Žiūrėta: 2020 m. kovo 20 d.] Prieiga per internetą: <http://www.svietimonaujienos.lt/finansinis-rastingumas-aktuali-tema-svietimo-bendruomenei/>
15. Prieiga per internetą <https://www.nsa.smm.lt/2020/05/08/lietuvos-15-meciu-pazanga-finansiniame-rastingume-didziausia-ebpo-salyse/>
16. 2019–2020 ir 2020–2021 Mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai. (2019). *Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. balandžio 15d. įsakymas Nr. V-417*. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/pagrindinis/2019-2021%20m_m_%20Pagrindinio%20ir%20vidurinio%20ugdymo%20programu%20%20BUP.pdf

RESEARCH ON THE DEVELOPMENT OF FINANCIAL LITERACY THAT HELPS TO PLAN STUDENT'S BUDGET USING THE "SPENDING TRACKER" APPLICATION

Summary

The article analyses the change in the dynamics of the development of financial literacy of the 10th-grade students of a Lithuanian Gymnasium while teaching/learning how to use the "Spending Tracker" budget planning application. The research aims to determine the impact of using the application "Spending Tracker", which helps plan the personal budget, on the 10th-grade students developing financial literacy skills. A mixed methodological approach was applied in the research. Quantitative (questionnaire survey before and after implementing innovation) and qualitative (students' reflection) research were conducted. The research results revealed that the level of students' knowledge and financial literacy reached 61.13 per cent. Summarising both parts of the study, the level of expertise is 25,362 points out of 30 possible or 84.54 per cent, i.e., it increased by more than 33 per cent. Therefore, it can be stated that the mobile application "Spending Tracker" positively affects students. It develops financial literacy skills and helps plan the personal budget.

Keywords: financial literacy, personal budget, money, mobile app, students

Informacija apie autorius

Audrius Lukoševičius. Kauno kolegijos Verslo fakulteto Apskaitos ir finansų katedros lektorius. Mokslinių tyrimų kryptys: ekonomika, edukacija.

El. pašto adresas: audrius.lukosevicius@go.kauko.lt

dr. Ričardas Butėnas. Kauno kolegijos Verslo fakulteto Apskaitos ir finansų katedros lektorius. Mokslinių tyrimų kryptys: ekonomika, edukacija.

El. pašto adresas: ricardas.butenas@go.kauko.lt